

Πρόλογος

του Jonathon Porrit

Ο Jonathon Porritt είναι Ιδρυτής και Διευθυντής της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Forum for the Future www.forumforthefuture.org.uk, Πρόεδρος της Επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη Μεγάλη Βρετανία (UK Sustainable Development Commission www.sd-commission.org.uk), και συγγραφέας του *Capitalism as if the World Matters*, Revised Edition 2007, Earthscan – διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας του Forum for the Future

Για μια δεκαετία ήμουν καθηγητής σε ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Δυτικό Λονδίνο, τη δεκαετία 1970 - 1980. Ο «πράσινος τρόπος σκέψης» δεν ήταν διαδεδομένος εκείνες τις μέρες, αν και η Διευθύντρια του σχολείου μου με υποστήριξε θερμά, και ποτέ δεν έφερε αντιρρήσεις στις δικές μου «ιδιόρρυθμες» εκδηλώσεις περιβαλλοντικού ακτιβισμού! Σίγουρα όμως θα έμενε έκπληκτη από όσα έχουν ξεκινήσει να γίνονται στα σχολεία μας σήμερα, πόσο μάλλον με την «οικολογική πράσινη επανάσταση» η οποία πρόκειται να τα σαρώσει όλα.

Πραγματικά θα έπρεπε να είμαστε χαρούμενοι με όσα έχουν ήδη συμβεί. Μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια, το Υπουργείο Παιδείας ξεκίνησε να επανεξετάζει το τι σημαίνει πραγματικά «Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη». Η πρωτοβουλία για τα Βιώσιμα Σχολεία, οργανώθηκε με βάση τα τρία «C» των «Curriculum, Campus, Community» (Αναλυτικό Πρόγραμμα, Σχολικό Συγκρότημα, Κοινότητα), και υποστηρίχτηκε με ενθουσιασμό από αμέτρητα σχολεία ή μεμονωμένους εκπαιδευτικούς, όπως είχε συμβεί νωρίτερα και με την πρωτοβουλία για τα Οικολογικά σχολεία. Ο κυβερνητικός φορέας επαγγελματικής κατάρτισης για τη σχολική ηγεσία (National College for School Leadership) έχει θέσει τη βιώσιμη ανάπτυξη στο επίκεντρο της αποστολής του στο χώρο της Ηγεσίας στην εκπαίδευση. Παράλληλα, οι αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές συνεχώς αναζητούν τρόπους να εναρμονίσουν το αναλυτικό πρόγραμμα, σε κάθε επίπεδο, με τις σύγχρονες περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις.

Αλλά αυτό ήταν μόνο το σημείο της εκκίνησης για τους Ken Webster και Graig Johnson. Η έμπνευσή τους για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου προέρχεται πολύ περισσότερο από μια γενιά διανοητών και επαγγελματιών της εκπαίδευσης οι οποίοι έχουν αποδεχτεί την πρόκληση και την έχουν αναδιατυπώσει με τον όρο: *συγκρουόμενες απόψεις για τον κόσμο*. Αν δεν αλλάξουμε κάποιες από τις κυρίαρχες υποθέσεις (και κυρίαρχες μεταφορές που αποτελούν τα θεμέλια του μοντέλου εξέλιξης και οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθεί ο κόσμος μας, κάθε σύγχρονη «μεταρρύθμιση» που θα επιχειρούμε (είτε επειδή θα είναι «πολύ αργά» ή «πολύ λίγη») δεν θα επιτυγχάνει τίποτε

περισσότερο από το να επιβραδύνει τα βήματα της καταστροφής.

Και, όσο κοινότοπο και αν έχει γίνει, πραγματικά δεν έχουμε άλλο χρόνο στη διάθεσή μας. Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change –οι βασικοί επιστημονικοί σύμβουλοι των ηγετών των χωρών σε αυτόν τον τομέα), μας προειδοποιούν ότι δεν έχουμε στη διάθεσή μας περισσότερα από 15 χρόνια για να θέσουμε τα θεμέλια μιας νέας οικονομίας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα (οικονομία χαμηλού άνθρακα) προκειμένου να αποφύγουμε τις χειρότερες συνέπειες της επερχόμενης κλιματικής αλλαγής. Η απαιτούμενη μετάβαση, από μια πολιτική σταδιακών αλλαγών σε μια πλήρη μεταμόρφωση, έχει τεράστιες συνέπειες για όλους όσους έχουν άμεση εμπλοκή με το χώρο της εκπαίδευσης σήμερα –και κυρίως για τους νέους ανθρώπους που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες ενός νέου κόσμου. Σύμφωνα με τον David Orr:

«Πρέπει να εφοδιάσουμε τους μαθητές μας με τις πρακτικές δεξιότητες, αναλυτικές ικανότητες, φιλοσοφικό υπόβαθρο και το απαιτούμενο ηθικό «κεφάλαιο» που θα επαναπροσδιορίσει την ανθρώπινη παρουσία στον κόσμο. Με λίγα λόγια, καθώς η ιστορία θα κάνει τον απολογισμό της, πρέπει να αντικαταστήσουν την οικονομία που συνθλίβει με μια καινούρια οικονομία η οποία θα χρησιμοποιεί την ηλιακή ενέργεια, θα εξαλείψει το πρόβλημα των απορριμμάτων, θα χρησιμοποιεί την ενέργεια και τα υλικά με μεγάλη αποδοτικότητα και θα κατανέμει τον πλούτο δίκαια μέσα και ανάμεσα στις γενιές».

Ο David Orr είναι ένας μόνο από τους εμπνευσμένους δασκάλους που με τις γνώσεις τους συνέβαλαν στην υλοποίηση του βιβλίου Λογική και βιωσιμότητα. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων είναι η παθιασμένη δέσμευσή τους στο συστημικό τρόπο σκέψης, στην αναδιατύπωση της σχέσης μας με το φυσικό κόσμο («Η Φύση ως Δάσκαλος» και όχι ως μια δεξαμενή φυσικών πόρων ή πιθανόν μια χωματερή), και στην επιθυμία για σχολεία που λειτουργούν ως «ανοιχτοί χώροι διερευνητικής μάθησης» και όχι ως γραμμές παραγωγής ατόμων ικανών να υπηρετούν το υπάρχον σύστημα.

Στην προσπάθειά τους να μας πείσουν για την ανάγκη ενός τέτοιου ριζικού επαναπροσανατολισμού, οι συγγραφείς επιχειρούν δυναμική αμφισβήτηση παγιωμένων απόψεων στο χώρο της εκπαίδευσης, τόσο των θεωρούμενων ως πράσινων όσο και των πιο συμβατικών. Η ενεργειακή αποδοτικότητα και η ανακύκλωση, για παράδειγμα, μπορεί να είναι βασικά στοιχεία στην ατζέντα για την αλλαγή συμπεριφοράς εδώ στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά όλα εξαρτώνται από το γενικότερο περιβάλλον στο οποίο θα εφαρμοστούν αυτές οι πολιτικές. Αν η ανακύκλωση δεν είναι παρά ένα «επανορθωτικό μέτρο», και οι μειώσεις στην κατανάλωση ενέργειας στο σπίτι δεν είναι παρά μια δικαιολογία για να κάνουμε ακόμη περισσότερο «ενεργόβόρες» διακοπές στο εξωτερικό, τότε δεν κάνουμε ιδιαίτερη πρόοδο απέναντι στη μεγαλύτερη αυτή πρόκληση!

Κατά τον ίδιο τρόπο, αν κάποια από τα πολυαγαπημένα μας σλόγκαν (όπως το «Σκέψου Παγκόσμια, Δράσε Τοπικά») παπαγαλίζονται χωρίς να γίνεται πλήρως κατανοητό το πόσο *πραγματικά* σημαντική είναι η προσωπική ευθύνη του καθενός στην παγκόσμια οικονομία, τότε είναι καλύτερα να μην τα αναφέρουμε καθόλου. Υπάρχουν τόσες παραπλανητικές εικόνες γύρω μας (ειδικά στο χώρο του «πράσινου καταναλωτισμού») ώστε μια μικρή αποκάλυψη της αλήθειας στους νέους ανθρώπους να γίνεται όλο και περισσότερο σημαντική, στην πραγματικότητα, μια ηθική επιταγή. Και όπως οι συγγραφείς υπαινίσσονται, εάν δεν είναι δυνατό να εξαγοράσουμε το δρόμο μας προς την ευτυχία, τότε είναι εντελώς σίγουρο ότι δεν θα μπορέσουμε να εξαγοράσουμε το δρόμο μας προς τη βιωσιμότητα!

Οι περισσότεροι άνθρωποι βρίσκουν τρομακτική την ταχύτητα της απαιτούμενης αλλαγής. Ακόμη και τα πιο προοδευτικά ιδρύματα τα οποία έχουν αρχίσει να διαπραγματεύονται τη μετάβασή τους από τη σημερινή αυτοκαταστροφική οικονομία σε έναν αυριανό δίκαιο και βιώσιμο κόσμο (και είναι υπέροχο να βλέπει κάποιος ότι το Yorkshire Forward –η υπηρεσία τοπικής ανάπτυξης για το Yorkshire και το Humber– υποστηρίζει με κάθε τρόπο τη δουλειά που έχει γίνει από τους Ken και Graig, και συγκεκριμένα αυτή την έκδοση), έχουν ήδη κατανοήσει ότι

το μόνο που έχουμε καταφέρει ως τώρα είναι να ξύσουμε ελαφρά την επιφάνεια, συγκριτικά με το μέγεθος της δουλειάς που χρειάζεται να γίνει. Αν και είναι πολύ επικίνδυνο να μεταθέσουμε όλο το βάρος της ευθύνης στην «επόμενη γενιά» (ιδιαίτερα αν το κάνουμε κυρίως για να βγούμε εμείς από τη δύσκολη θέση!), δεν έχουμε άλλη επιλογή από το προωθήσουμε μια πολύ πιο γρήγορη διαδικασία μεταμόρφωσης ολόκληρου του εκπαιδευτικού κόσμου.

Και αυτή είναι η πρόκληση. Οι Ken Webster και Graig Johnson δεν πρόκειται να επιτρέψουν σε κανέναν στο χώρο της εκπαίδευσης να επαναπαυθεί στις δάφνες του. Πιο πράσινα σχολεία. Πιο υγιή σχολεία. Σχολεία διευρυσμένου ωραρίου. Δικτυωμένα σχολεία. Σχολεία με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα. Όλα αυτά καλά –αλλά αν τελικός στόχος είναι «επανάδρυση της σύγχρονης κοινωνίας ... μέσα από κάποια γεφύρωση των σχέσεων με τη φύση» τότε όλοι έχουμε μακρύ δρόμο μπροστά μας. Ευτυχώς, για όλους όσους ασχολούνται με τη εκπαίδευση το *«Λογική και Βιωσιμότητα ή Κατανοώντας τη βιωσιμότητα»* μπορεί να αποτελέσει έναν εξαιρετικό συνοδοιπόρο σε αυτό το ταξίδι.

Jonathon Porritt

Ιούλιος 2008